

Los Godtfred Olsen – en loshistorie

En dramatisk los-skildring fra 1919

av

Jac Lund-Tangen

Det er ikke mange år siden (1950 årene) at en kunne treffe gamle losere som hadde vært i virksomhet i konkurranselosenes tid. Den gang gjaldt det å komme først ut til skutene som nærmet seg land. Los-skøytene kunne i den tid være langt til havs, ofte på høyde med Hanstholmen på danskekysten. Mange historier er fortalt og skrevet om losenes dumdristige turer til havs i nær sagt all slags vær.

Fra konkurranselosenes tid. Den lille skøyta med den røde stripa i seilet kommer til assistanse for losing trygt i havn.

Jac Lund-Tangen finner en dramatisk skildring i Porsgrunns Dagblad fra året 1919 skrevet av Jens Hobber som var med en los-søkende skute inn til Langesund før jul. Hobbors beretning gjengis:

For en del år siden under en stormfull desember natt, straks før jul, kom vi kryssende med en Breviks-bark opp Langesundsbukta. Vi hadde snøtykke og beksvart var natten, så vi tenkte aldri å få los i sådant vær. For toppede mersseil og hele underseil, forsøkte skipperen å presse skipet frem i den tunge sjøen. Hver gang skipet tok overvann, lyste morilden som små ildkuler på dekket.

Julen sto for døren og alle som en ønsket bare å komme i havn, i stedet for å ligge ute i Skagerrak å daske i dårlig vær i hele julehelgen.

Som vi går der og tenker på hvor lunefull naturmaktene kan være, får vi med ett høre i nattens mulm og mørke et kraftig rop:

Selv om seilskuteskipperne ofte var lokalkjent på kysten, var det tryggest å få los om bord for å få skuta trygt i havn, med last og mannskap.

«Hvor skal dere hen?»

Vi ser intet, men ropet hører vi. Styrmannen som har vakt på dekk, setter roperten for munnen og roper:

«Til Langesund»

«All right». Bras bak, lyder det ute fra mørket.

Nå ble det liv i mannskapet. De løper til brasene og tørner rærne rundt. Snart ligger skipet der for bakkede seil i den høye sjøgangen. Omsider får vi se en liten hvit, «over-snøet» skøyte med forslitt, revede seil, nærme seg på le side av skuta. Vi får straks en trosse klar, et kast og mannen i skøyta griper den og gjør fast. Etter en flott manøvrering glir skøyten inn under vår le side og en mann kommer lettvtint om bord til oss.

«God kveld karer», roper han. Bras fullt. Sett store bramseil. La oss prøve å få henne inn til jul.

Los Godtfred Olsen fra Langesund som er den losen som historien handler om i denne beretningen.

Det var Langesunds-losen Godtfred Olsen vi hadde fått om bord. Mannskapet gikk straks i gang. I en «hurramafei» fikk vi bramseilet satt. Og med skumhvit foss om baugen stevnet vi av sted. Men vinden spaknet og å ligge opp mot Langø-fyret var ikke råd. Losen var imidlertid ikke rådvill.

«Vi bærer for Kragerø», sa han.

«La gå», svarte skipperen.

Og slik ble det. Vinden løyet litt og etter vel en time var vi oppunder Strømtangen fyr i Kragerø-gapet. Men der slo vinden plutselig om. Seilene begynte å slå, og det så virkelig stygt ut en periode. Men losen hadde erfaring på dette området også. Han ropte an los-skøyten som fulgte etter oss i kjølvannet, fikk en trosse om bord til los-gutten og mens los-skøyta holdt oss opp mot vinden, fikk han oss forbi båer og skjær og inn på Kragerøs lune havn.

Straks ankeret var gjort fast, forlange losen sin betaling, hoppet ned i Los-skøyta og fra dekket på den ropte han:

«God kveld, karer, fornøyet jul».

Så tok han roret til skøyten sin, vendte og satte utover mot havet igjen.

Tegning fra konkurranselosenes tid. Tegnet av Knut Andersen sønn av Los Edvard Andersen fra Stråholmen.

Los Godtfred Olsen er en av de mange loser fra konkurranselosingsens tid. Det var så mange av disse uforferdede karer om bord i skøyten med den røde stripe i seilet. De dro ut langt til havs for å møte skip og få dem trygt i havn.

Kilde til historien:

Fra boken «Til Langesunds historie» av Jac Lund-Tangen.

Bilder fra Langesund og Omegns Sjømannsforenings Historiske Bildearkiv.